

ברוך שאמר WITHIN ברכה THE SENTENCES THAT PRECEDE

ברוך שאמר is an usual ברכה in that the ברכה within ברוך שאמר is preceded by ten sentences containing 'שבה לה'. Furthermore, although the sentences are part of a ברכה that introduces a section of the תפלה which contains פסוקים from תנ"ך, these ten sentences contain no פסוקים from תנ"ך. It almost appears as if חז"ל intended that these sentences contain language other than from תנ"ך and that the words reflect an original composition by חז"ל. One might argue that the choice of this type of wording was made in order to fulfill that part of the ברכה in which we state: משובח ומפואר בלשון כל חסידיו ועבדיו; that in order for ברוך שאמר to be a complete ברכה and a proper introduction to קריאת שמע and שמונה עשרה, we need to recite sentences composed by חז"ל.

More issues within the introductory sentences to ברוך שאמר. In נוסח אשכנז and in ספרד, the wording of the introductory sentences does not reflect the wording found in the סדר רב עמרם גאון. Here is the version found in סדר רב עמרם גאון:

פסוקי דזמרה – וכשנכנסין ישראל בבתי כנסיות להתפלל עומד חזן הכנסת ופותח: ברוך שאמר והיה העולם ברוך הוא. ברוך אומר ועושה. ברוך גוזר ומקיים ברוך עושה בראשית ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות, ברוך משלם שכר טוב ליראיו. ברוך מעביר אפילה ומביא אורה, ברוך אל חי לעד וקיים לנצח, ברוך שאין לפניו עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד. צדיק הוא בכל דרכיו. ובשבת אומר ברוך אשר נתן מנוחה לעמו ישראל. ובמועד אומר ברוך אשר נתן מועדי שמחה וחגי נדבה לעמו ישראל. ברוך אל חי לעד וקיים לנצח, ברוך הוא וברוך שמו ברוך זכרו לעולמי עד. בא"י אמ"ה הקל המלך הגדול והקדוש אב הרחמן מהולל בפי עמו משובח ומפואר בלשון כל חסידיו ועבדיו. ובשירי דוד עבדך נהללך ה' אלקינו בשבחיו ובזמיריו, נהודך נגדלך נשבתך נפארך ונרוממך ונמליכך ונקדישך ונעריצך ונזכיר שמך מלכנו אלהינו, יחיד חי העולמים משובח ומפואר שמו עדי עד, בא"י מלך מהולל בתשבחות.

In contrast to ספרד ברוך שאמר, the wording for נוסח אשכנז and ספרד still includes the phrases ברוך מעביר אפילה ומביא אורה and ברוך שאין לפניו עולה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד. This is more a reflection of the fact that סדר רב עמרם גאון follows the נוסח of the רמב"ם than that they follow the ספרד.

It is possible to date when the practice not to recite those two sentences began.

states: פירוש התפילות והברכות (1300's) in his רבינו יהודה ב"ר יקר

אין אומרים ברוך מעביר אפילה ומביא אורה. אין אומרים ברוך שאין לפניו עולה ולא שכתה ולא משוא פנים ולא מקה שוחד.

Unfortunately, רבינו יהודה ב"ר יקר does not present a reason as to why the practice to omit those phrases began.

There other differences between the introductory sentences of ברוך שאמר in the current נוסחאות and the סדר רב עמרם גאון. According to סדר רב עמרם גאון, the wording of the introductory sentences to ברוך שאמר on שבת and יום טוב is different than on weekdays. The additions for שבת and יום טוב can be explained as being in line with the fact that פסוקי דזמרה on שבת and יום טוב is different than the weekday פסוקי דזמרה.

The סידור רב סעדיה גאון provides a more significant variation for the wording of ברוך בא"י אמ"ה הקל אב of ברכה. He relates that on weekdays there are no introductory sentences to ברוך שאמר. ברוך שאמר begins with the ברכה of אב. הרחמן הגדול והקדוש. In his סידור, ברוך שאמר begins with the introductory sentences only on שבת and יום טוב.

The סידור עבודת ישראל alerts us to some additional facts about the ten introductory sentences to the ברכה of ברוך שאמר: וכתב היוחסן (דף קכב') כי בשבת הראשון של מינוי ראש גליות היה התזן משורר ברוך שאמר והיה העולם והבחורים היו עונים ברוך הוא. והתזן היה אומר ברוך עושה בראשית והבחורים ענו ברוך הוא. וכן על כל המאמרים המתחילים ברוך היו עונים ברוך הוא. ואחד מחכמי זמננו שפט מזה שכן עיקר כוונת מחבר ברכה זו שתאמר כעין פזמון, ותיבות ברוך הוא שבסידורים אחר והיה העולם יהיו רק למען שיענה כן הקהל על כל המאמר. אבל לא כן הוא ולא כן שפט ותיבות ברוך הוא הן מגוף הברכה וברכה היא ולא פזמון; ולא נתקנה להיות משוררת כפזמון. ורק בעת מינוי ראש הגולה עשו מה שעשו לרוממות תפלת היום ולהדרת שמחתו.

We cannot conclude our discussion of ברוך שאמר without noting the significance of the fact that we recite ten introductory sentences, each of which begins with the word: ברוך.

The סידור רבנו שלמה ב"ר שמשון מגרמייז (1200's) relates the significance of "ten":

מכאן ואילך בשביל שיש לו להתחיל בפסוקי דזמרה, מברך לפניהם עשרה ברוך, כנגד עשרה מאורות שבהן נברא העולם, וכנגד עשרה דברות, וה עשרה מזמורים כנגד העשרה מאורות.

SUPPLEMENT

THE SIGNIFICANCE OF "TEN" INTRODUCTORY

ברוך שאמר SENTENCES IN

ספר אבודרהם ברוך שאמר ופסוקי דזמרה – ותמצא כי יש בברכה זו רמז לעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. כיצד? ברוך שאמר זהו כלל לכל העשרה מאמרות. ברוך עושה בראשית כנגד מאמר ראשון שהוא בראשית ברא אלהים. ברוך אומר ועושה כנגד מאמר שני שהוא ויאמר אלקים יהי אור. ולכך אמר אומר ועושה שנא' ויהי אור. ברוך גוזר ומקיים כנגד מאמר ג' וזהו שגזר שלא יתערבו המים ומקיים שנא' ויעש אלקים את הרקיע ויבדל בין המים. ברוך מרחם על הארץ כנגד מאמר ד' שהוא יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היבשה, וזהו שריחם על הארץ שתהא נגלית ולא יכסוה המים. ברוך מרחם על הבריות כנגד מאמר חמישי שהוא ויאמר אלהים תדשא הארץ וזהו שריחם על הבריות שהכין להם דשאים לאכול, ברוך מעביר אפלה כנגד מאמר ששי שהוא ויאמר אלקים יהי מאורות ברקיע השמים להאיר על הארץ, שעד עתה לא נתלו המאורות ברקיע. ברוך משלם שכר טוב ליריאי כנגד מאמר שביעי שהוא ויאמר אלקים ישרצו המים שרץ נפש חיה, וכתוב בו ויברא אלקים את התנינים הגדולים תנינם כתיב, ודרשו רבותינו (ב"ב ע"ד, ב) שהוא לויתן ובן זוגו שבראם זכר ונקבה והרג את הנקבה ומלחה לצדיקים שאם יפרו וירבו לא יתקיים העולם לפניהם. ברוך שאין לפניו עולה ולא שכחה ולא משוא פנים ולא מקח שוחד כנגד מאמר שמיני שהוא ויאמר אלקים תוצא הארץ נפש חיה למינה, כלומר שאין לפניו עולה שאינו רוצה שיזקק מין לשאינו מינו. ולא שכחה על המינים ההולכים לשאינם מינם שאינו שוכח לפרוע להם את דינם ועל כן יהיו יראים ללכת לשאינו מינם. ולא משוא פנים שהרי אומר עין פרי עושה פרי למינו ואלו לא היה מצוה רק לחיות ולבהמות היה דומה למשוא פנים. ולא מקח שוחד מהמשנים את גזרותיו. ברוך קל חי לעד וקים לנצח כנגד מאמר תשיעי שהוא ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו כדמותנו וגו' שכיון שבעולם כל אדם נברא בצלם ודמות הבורא הוא עדות וראיה שהבורא חי וקים לעד ולנצח נצחים שאם לא כן היו משונים ב"א לכמה פנים ולדמות אחר. ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם המלך הגדול והקדוש אב הרחמן מהולל בפי עמו. כנגד מאמר עשירי שהוא (ברא' א, כח) ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה. נמצאו שכל בני אדם חייבים להללו ולשבחו ולפארו יותר מכל בריותיו שהאדם הוא השליט על כל שאר הבריות הרי כאן רמז לעשרה מאמרות.

ספר אבודרהם ברוך שאמר ופסוקי דזמרה – ויש באלו המזמורים רמז לעשרה מאמרות.

כיצד. ברוך שאמר והיה העולם כנגד מאמר ראשון שהוא בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ. מזמור לתודה (תה' ק) כנגד מאמר שני שהוא יהי אור ועליו מודים הבריות כי כלם צריכין לאורה, וזהו שכתוב (איוב כה, ג) ועל מי לא יקום אורו, ועל כן כל אדם חייב להודות לו. ותמצא במזמור זה ארבעה שמות כנגד ארבעה הצריכי' להודות. יהי כבוד ה' לעולם אינו מזמור אלא פסוקים מפוזרים מהתלים. וכתוב בו (תה' קג, יט) ה' בשמים הכין כסאו והוא כנגד מאמר שלישי שהוא יהיה רקיע בתוך המים ויהי מבדיל בין מים למים. וזהו כבודו של מקום שהבדיל כסאו למעלה לא היה הכל בערבוביא כבתחלה. אשרי יושבי ביתך עוד יהלולך / יהלולך / סלה (תה' פד, ה) כנגד מאמר רביעי שהוא יקו המים מתחת השמים אל מקום אחד תראה היבשה שאם לא כן לא היה לבריות מקום לישב בו ולהלל לשם. יהלולך סלה הסמ"ך בדגש. שככה לו הלמ"ד בדגש. הללויה הללי נפשי את ה' (תה' קמו) וכתוב נותן לחם לרעבים כנגד מאמר חמישי שהוא ויאמר אלקים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע פרי וגו'. הללויה כי טוב זמרה אלהינו כי נעים נאווה תהלה (תה' קמז) וכתוב מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא כנגד מאמר ששי שהוא יהי מאורות ברקיע השמים. לתבונתו אין מספר בלא ו"ו בתחלה. ומשפטים בל ידעום בו"ו בתחלה. (תה' קמח) הללויה הללו את ה' מן השמים וכתוב הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות. ואומר אח"כ החיה וכל בהמה רמש וצפור כנף. כנגד מאמר שביעי שהוא ישרצו המים שרץ נפש חיה וגו' וכתוב ויברא אלהים את התנינים הגדולים. הללו את ה' מן הארץ בלא יו"ד בתחלה. הודו על ארץ ושמים בחולם בין הדלת והו"ו האחרונה. הללויה שירו לה' שיר חדש (תה' קמט) כנגד מאמר ה' שהוא תוצא הארץ נפש חיה למינה וזו היא חסידות גדולה שאין רצונו שייזקק מין לשאינו מינו. וחרב פיפיות בו"ו בתחלה. (תה' קנו) הללויה הללו אל בקדשו וכתוב כל הנשמה תהלל יה כנגד מאמר תשיעי שהוא ויאמר אלקים נעשה אדם בצלמנו שאין בכל הנבראים מי שיודע להלל אלא האדם המדבר. ויש במזמור הזה עשרה פעמים הללו כנגד עשרה מאמרות. והללויה אינו מן המנין שהוא תיבה אחת כדאמרינן בפרק ערבי פסחים (ק"ז, א) שהוא כולל שם ושבת בתיבה אחת. ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל וגו' וכתוב ואתה מושל בכל כנגד מאמר עשירי שהוא ויאמר להם אלקים פרו ורבו ומלאו את הארץ וכבשוה וגו'. נמצא שהשליט את האדם על הכל. ואנו אומרים לו אע"פ שהשלטת את האדם על שאר בריותיך וצויתו למשול בהם אתה הוא מושל בכל. ומתחלה ויברך דוד עד ומהללים לשם תפארתך הוא כתוב בדברי הימים (א כט, י – יג). ומן ויברכו שם כבודך עד במים עזים הוא כתוב בעזרא (נחמיה ה, יא). הרי כאן רמז לעשרה מאמרות.

TRANSLATION OF SOURCES

לְיִשְׂרָאֵל -סידור עבודת ישראל-The book HaYuchsan wrote that on the first Shabbat after the appointment of the new head of the Jewish community in exile, the Chazan would sing the opening words of Baruch Sh'amar and the congregation would respond with Baruch Hoo. The Chazan would call out the next line of Baruch Sh'Amar and the congregation would respond with Baruch Hoo. They would then read the other introductory sentences in the same manner. One of the scholars of our generation concluded from that practice that it was always the intention of the author of Baruch Sh'Amar that it be read responsively like a song. The reason that he wrote the words Baruch Hoo after the first sentence was to instruct the congregation to respond with Baruch Hoo after each sentence. But I do not believe that the author meant to instruct us to follow that practice. The words Baruch Hoo are an integral part of the sentence in which they appear. It was not the intent of the author to compose a responsive song. His intent was to author a Bracha. It was only during the ceremony celebrating the appointment of a new head of the exile that they would read the sentence responsively to uplift the prayer of that day and to increase the joy of the celebration.

מִגֵּרְמֵיז -סידור רבנו שלמה ב"ר שמשון מגרמייז-From here forward because he is about to recite Pseukei D'zimra, he would say ten times the word "Baruch." The number 10 represents the ten times the word "say" appears in the story of creation. The number 10 also represents the Ten Commandments and the number 10 represents the number of paragraphs of Psalms that are included in Pseukei D'Zimra.